

El Magrib: història i realitat, una proposta de debat i formació

Xavier López i Arnabat
Universitaris per al Tercer Món

El Magrib, centre d'interès

En els darrers anys s'ha produït un augment de l'interès del públic, en general, i del món universitari i de la recerca, en particular, per l'Islam, el Món Àrab i, més especialment, pel Magrib. Es tractava d'un món al qual es donava l'esquena malgrat ser el nostre veí més immediat (fora de Madrid i d'Andorra, la capital d'estat més propera a Catalunya és Alger). Tres factors han contribuït a popularitzar el Món Àrab i Musulmà a casa nostra: el ressorgiment del mal anomenat fonamentalisme islàmic, mal conegut i sobre el qual se n'han fet força simplificacions, pel que comportava de perill de desestabilització, d'una banda; la Guerra del Golf, de l'altra i, més recentment, l'aflorament del racisme i de la xenofòbia arreu d'Europa contra els immigrants que, a casa nostra, provenen en gran part del Magrib.

Això ha provocat una creixent demanda, en el món universitari, entre d'altres àmbits, d'informacions i de formació sobre aquests pobles. Aquesta demanda ha pres per sorpresa, en general, els docents, les organitzacions de solidaritat, els centres de recerca, no habituats a treballar aquesta temàtica. Món-3, des de fa dos anys, s'ha implicat a fons en el treball sobre el Món Àrab i Musulmà, amb el convenciment que només un major coneixement d'aquests veïns nostres podrà portar a la comprensió i, d'aquí, a la convivència fructífera i a la cooperació. En

aquest sentit, hem desenvolupat diversos tipus d'activitats:

— Unes adreçades a mostrar els valors positius d'aquests pobles i, mitjançant això, a promoure la solidaritat i la comprensió. Entre aquestes es troba l'exposició *Vuit artistes àrabs contemporanis a Catalunya*, que ha estat itinerant gairebé sense interrupció per diverses poblacions de Catalunya des del gener de 1992. Aquesta exposició s'ha acompanyat de xerrades i de debats. La permanència de la seva itinerància és un bon indicador del grau d'èxit que ha tingut.

— Altres adreçades específicament a donar formació sobre el tema de què tractem. Aquesta formació s'ha plantejat cercant simultanejar un alt nivell de qualitat en els continguts i l'assequibilitat (tant econòmicament com intel·lectual) a tots aquells que tinguessin interès en el tema. Així, s'ha fet el Seminari d'aproximació al Món Àrab, i un altre seminari, en col·laboració amb l'Institut Català d'Estudis Mediterranis, titulat *Situació i perspectives dels estats magribins i, finalment, dues edicions (1992 i 1993; se'n farà la tercera el 1994) del curs d'extensió universitària El Magrib: història i realitat*, en col·laboració amb el Departament d'Història Contemporània de la Universitat de Barcelona i amb el suport del Departament de la Presidència de la Generalitat de Catalunya.

— En un altre context, fa dos anys vàrem iniciar tres projectes de cooperació a Mauritània que impliquen la posada en marxa de programes de desenvolupament integral en tres

poblacions diferents de Mauritània (Lemden, Naïm i N'Bak), i recentment s'han establert contactes amb una organització universitària marroquina i dues de Tunísia per iniciar dos projectes de cooperació en cadascun d'aquests dos països.

Tot plegat ha fet que s'hagi anat creant un centre d'interès sobre el Món Àrab i Musulmà entorn d'aquestes activitats i, alhora, que es rebin a la nostra entitat força demandes per participar en activitats relacionades amb la temàtica àrabomusulmana o de la immigració.

El curs El Magrib: història i realitat

Potser una de les activitats que ha tingut un major atractiu de totes les fetes fins ara per la nostra entitat sobre el Magrib ha estat aquest curs. Aquest va néixer a partir de la reflexió compartida amb el Departament d'Història Contemporània de la Universitat de Barcelona sobre la necessitat de trobar a Catalunya un àmbit de debat, d'estudi, de formació, sobre el Magrib, que no fos subjecte als límits marcats per una assignatura situada dins un pla d'estudis universitaris però que, al mateix temps, tingués un lligam clar amb la universitat i el treball que ja es fa des dels nostres departaments, facultats i escoles. També s'hi constata la necessitat d'obrir aquest espai, encara per crear aleshores, a tothom qui desitgés intervenir-hi, que és com dir a tothom qui no pogués accedir per motius econòmics als fòrums, cursos i seminaris habituals en

*Projecte de fixació de dunes a Cap en N'Bak (Mauritània).
Fotografia: Universitaris 3-Món*

el nostre entorn sobre aquestes temàtiques. Es va anar perfilant, doncs —era l'any 1991—, una programació que, sota un títol prou general com l'esmentat, permetés posar sobre la taula de l'estudiós, del coneixedor i de qui volgués començar a conèixer el Magrib, els temes més determinants a l'hora d'entendre aquesta societat veïna i, per tants motius, germana.

Dirigit pels professors Montserrat Caminal i Antoni Segura, del Departament d'Història Contemporània de la Universitat de Barcelona, es va dissenyar un programa que mirava de fer una radiografia, a la vegada sincrònica i diacrònica, dels països i dels pobles magribins. El professorat del curs va intentar integrar visions diferents, aproximacions científiques distintes, amb el volgut propòsit de provocar la discussió i la confrontació de conceptualitzacions divergents. Els objectius concrets que s'hi plantejaren foren els següents:

— Proporcionar informació sobre el tema del Magrib a persones que normalment no hi tenien accés. Persones que, d'altra banda, podien necessitar-la per al desenvolupament de la seva tasca professional (per exemple, professionals que treballen amb immigrants, responsables municipals sobre temes d'immigració, etc.). La composició de l'alumnat de les dues edicions que s'han fet fins ara del curs revela aquesta circumstància.

— Proporcionar a estudiants de matèries relacionades ja amb el Magrib o el Món Àrab, altres perspectives metodològiques d'enfocament del tema, perspectives que poden tenir més a veure amb l'antropologia o la política. Nogensmenys, enguany es fa una sessió sobre naturalesa femenina a l'Islam (Danielle Provansal) o sobre el pensament islàmic magribí-andalusí (Miguel Cruz Hernández) o sobre les relacions Espanya-Magrib en els darrers vint anys (Neus Arqués). Així mateix, s'insisteix força en aspectes com la dicotomia àrab-bereber al Magrib, s'analitzen els fonaments de la societat islàmica al Nord d'Àfrica i es planteja la unitat mediterrània, tant en sentit nord-sud com orient-occident.

— Crear un punt de referència i de debat a l'entorn del qual es generessin dinàmiques de discussió o de reflexió sobre el Magrib i el Món Àrab i Islàmic en general. Hem pogut comprovar, per esmentar un fet que no deixa de sorprendre un xic, que hi ha alumnes que s'han matriculat aquest segon any per poder assistir a sessions concretes amb un professor determinat, tot esperant el debat que es pogués encentar. De fet, un altre dels objectius instrumentals del curs per aconseguir fer-ne punt de referència és comptar en el claustre de professors del curs amb especialistes, tant de l'Estat com de l'estranger que puguin oferir punts de vista nous i en què persones amb una mínima formació adquirida puguin contrastar les seves pròpies idees. Enguany han participat els següents professors: Jean-Loup Herbert, professor d'antropologia a Lió i Miguel Cruz Hernández, catedràtic d'estudis islàmics de la Universitat Autònoma de Madrid. Van haver d'excusar la seva assistència per motius d'agenda Mikel de Epalza, catedràtic d'estudis islàmics de la Universitat d'Alacant, i l'escrip-

tor i profund coneedor de l'Islam, Juan Goytisolo.

L'experiència demostra, creiem, que tots els objectius plantejats es van aconseguir. L'estructura general de les dues edicions del curs, *grosso modo*, ha estat començar per una visió històrica que arrenqui de l'època medieval, sobre el Magrib, però incidint al mateix temps en l'evolució de la component islàmica de la societat magribina (per tant, incidint en aspectes antropològics) i la consideració de la Mediterrània com a unitat (i per això la preocupació per les relacions Magrib-Al-Andalus). Continuar per una anàlisi dels processos que porten a les independències, lligats amb el naixement o la consolidació de determinats corrents de pensament, tant laic com religiós, en el món magribí. I finalitzar amb l'anàlisi de casos concrets (Marroc, Algèria, Sàhara Occidental), de qüestions «sectorials» (paper de la dona, immigració) i de les relacions Espanya-Magrib.

L'èxit del curs ha estat innegable: noranta matriculats a l'edició 1991-1992 i vuitanta a l'edició 1992-1993, la qual cosa demostra que hi ha una demanda clara d'un curs d'aquestes característiques.

D'altra banda, el preu del curs ha estat també força assequible (cinc mil pessetes la primera edició, set mil cinc-cents la segona), amb la qual cosa s'ha cercat obrir-lo a tots els àmbits i fugir del caràcter fortament restringit que tenen aquests tipus d'activitats. Atès aquest preu de matrícula, el curs cobreix les seves necessitats pressupostàries amb el suport que rep del Departament de Presidència de la Generalitat de Catalunya i l'aportació Món-3, pel que fa a suport administratiu, subministrament dels espais per a la realització del curs, elaboració dels dosiers informatius, coordinació tècnica dels professors que imparteixen el curs, difusió i propaganda, etc.

Primera Reunió d'Investigadors de la Costa Equatoriana a Europa

Carme Fauria

Conservadora del Museu Etnològic de Barcelona

Auspiciat per la Comissió Amèrica-Catalunya 1992, pel Departament de la Presidència de la Generalitat de Catalunya, pel Consell Social de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), per l'Ajuntament de Barcelona i per l'Institut Català de Cooperació Iberoamericana, es va fer a Barcelona la I Reunió d'Investigadors de la Costa Equatoriana a Europa.

L'organització va anar a càrrec del Dr. Aureli Álvarez; del Departament de Geologia de la UAB, del Dr. Jorge Marcos i de la Llda. Sílvia Álvarez, de l'ESPOL de Guayaquil, actualment col·laboradora de la UAB, i de la Dra. Carme Fauria, del Museu Etnològic de Barcelona.

Els motius que varen portar a aquesta trobada són, en el cas del MEB, els treballs de documentació de les seves col·leccions equatorianes, que procedeixen fonamentalment de la zona costera. Començar el seu estudi va propiciar, ja fa uns quants anys, un primer apropament amb l'Equador, inici d'una sòlida relació. Actualment, l'interès per projectar el treball fet i obrir el Museu a altres espais, amb els quals ens unelxen coincidències en els objectius professionals, ha estat fonamentalment per al suport de la realització d'aquesta reunió.

Per part de la UAB, la causa rau en el treball interdisciplinari d'investigació que s'hi està desenvolupant, amb la col·laboració d'Equador i d'Itàlia: el projecte Ceramic dating by thermoluminescence and Geological identification of Archaeological raw materials

source areas, finançat per la Comunitat Econòmica Europea. Per aquesta raó es troben a Barcelona l'arqueòleg Jorge Marcos i l'antropòloga Sílvia Álvarez, la presència dels quals ha fet possible establir col·laboracions professionals amb el MEB i plantejar projectes amb vista al futur.

El primer pas era fer possible una reunió de treball a Barcelona amb els investigadors que havien treballat o que treballen actualment sobre la costa de l'Equador des de diferents perspectives disciplinàries —particularment europeus— per raons pràctiques evidents— i que junts intentéssim trobar respostes i noves fórmules d'accés per fer treballs d'equip en el futur.

L'acollida a la nostra invitació fou molt positiva. Hem de subratllar que els participants procedien de diferents àmbits professionals. **Museus:** Henning Bischof, de Mannheim; Luisa Vietri, de Roma. **Universitats:** Michel Tellembach, Martin Volland i Marcus Riendel, de Bonn; José Alcina, Mercedes Guinea, Alicia Alonso i César Heras, de Madrid. **d'institucions estatals:** Jean François Bouchard, del CNRS de París, i Anne Marie Hocquenghem, de l'Institut Français d'Études Andines, per citar-ne alguns noms representatius.

Aquesta reunió va permetre el diàleg entre arqueòlegs, etnohistoriadors i antropòlegs socials, alguns d'ells amb llarga experiència en l'estudi de l'àrea septentrional andina i d'altres que s'hi han incorporat molt més recentment.